

Satversmei atbilst Civilprocesa likuma norma, kas noteic ar lietas vešanu saistītos izdevumus

2014. gada 7. februārī Satversmes tiesa ir pasludinājusi spriedumu lietā Nr. 2013-04-01 „Par Civilprocesa likuma 33. panta trešās daļas 1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92. pantam”.

Kvalitatīvas juridiskās palīdzības izmantošana maksimāli sekmē tiesas procesa ekonomiju un veicina taisnīgāka rezultāta sasniegšanu

Apstrīdētā norma

Civilprocesa likuma 33. pants citastarp uzskaita ar lietas vešanu saistītus izdevumi. Apstrīdētā norma – minētā panta trešās daļas 1. punkts – noteic, ka ar lietas vešanu saistītie izdevumi ir izdevumi par advokāta palīdzību.

Augstākā juridiska spēka normas

Satversmes 91. panta pirmais teikums: „Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.”

Satversmes 92. panta pirmais teikums: „Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.”

Pieteikuma iesniedzējas pārstāve tiesas sēdē precizēja prasījumu, norādot, ka apstrīdētā norma neatbilstot Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 92. panta pirmajam teikumam. [15]

Lietas fakti

Pieteikuma iesniedzēja – SIA „Gardie Visdari” norāda, ka kādā civilajā tiesvedībā tās intereses ir pārstāvējis jurists. Pieteikuma iesniedzēja uzvarēja tiesvedībā un vēlējās no zaudējušās puses piedzīt izdevumus par izmantotajiem jurista pakalpojumiem. Tomēr tiesa atteicās apmierināt prasību par ar lietas vešanu saistīto izdevumu par juridisko palīdzību piedziņu, jo pieteikuma iesniedzēja nav izmantojusi zvērināta advokāta pakalpojumus. Tiesas atteikums pamatots ar apstrīdēto normu.

Tiesas secinājumi un lēmums

Par prasījuma būtību

Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma jāizvērtē tiktāl, ciktāl tā liedz pusei, kurai par labu izšķirta civillietā, saņemt juridiskās palīdzības izdevumu atlīdzinājumu no otras puses, ja minēto juridisko palīdzību nav sniedzi advokāts. [16.2]

Par tiesībām uz pieeju tiesai

Satversmes tiesa atzina, ka valstij ir pienākums pieņemt tādas tiesību normas, kas taisnīgi noregulē ar juridiskās palīdzības izdevumu atlīdzināšanu saistītos jautājumus. [19.3] Valstij ir pienākums noteikt tādu tiesāšanās izdevumu regulējumu, kas nodrošina tiesas pieejamību. [19.2] Izskatāmajā lietā izveidojusies tāda situācija, ka pieteikuma iesniedzēja ir veikusi maksājumus par juridisko palīdzību, kuri, pēc pieteikuma iesniedzējas domām, bija nepieciešami lietas efektīvai vešanai tiesā, bet kuru atlīdzināšanu tai nav iespējams panākt. [18]

Satversmes tiesa vērtēja, vai apstrīdētā norma skar tiesības uz brīvu pieeju tiesai, noskaidrojot, vai norma pēc būtības liedz tādu tiesāšanās izdevumu atlīdzinājumu, kuri uzskatāmi par saprātīgiem un nepieciešamiem izdevumiem lietas efektīvai vešanai tiesā. Satversmes tiesa atzina, ka likumdevējam ir plaša rīcības brīvība tiesāšanās izdevumu noregulēšanā. Procesuālais regulējums, kas neparedz kādas kategorijas juridiskās palīdzības izdevumu atlīdzināšanu, nav uzskatāms par šķērslī personai pieejai tiesai, ja vien tas atbilst vispārējiem tiesību principiem. [19.4]

Par apstrīdētās normas atbilstību vienlīdzības principam

Pieteikuma iesniedzēja apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmei uzskatīja tādēļ, ka likumdevējs pieļāvis atšķirīgu attieksmi pret, no vienas puses, personām, kurām juridisko palīdzību sniedz advokāti, un, no otras puses, personām, kurām juridisko palīdzību sniedz citas personas, nevis advokāti. Tiesa tādēļ atzina: lai noskaidrotu, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. pantam, ir jāizvērtē tā atbilstība Satversmes 91. panta pirmajā teikumā nostiprinātajam vienlīdzības principam. [19.4]

Satversmes tiesa atzina, ka vienādos un salīdzināmos apstākļos atrodas personas, kuras vieno šādas pazīmes: 1) puses statuss civilprocesā; 2) tām par labu izšķirta lieta, 3) tām

radušies izdevumi saistībā ar nepieciešamību vērsties pēc juridiskās palīdzības. [21] Tiesa arī atzina, ka pret šīm personu grupām tiek īstenota atšķirīga attieksme. [22] Tomēr tiesa atzina, ka atšķirīgai attieksmei ir leģitīms mērķis [24] un tā atbilst samērīguma principam. [28]

Satversmes tiesa atzina, ka atšķirīgas attieksmes leģitīmais mērķis ir citu cilvēku tiesību aizsardzība un demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība. Ar apstrīdēto normu likumdevējs ir iedibinājis prezumpciju par advokātu sniegtās juridiskās palīdzības kvalitāti. Kvalitatīva juridiskā palīdzība sekmē ne vien tās personas tiesību aizsardzību, kurai šī palīdzība tiek sniegta, bet arī visa tiesas procesa taisnīgu un procesuāli efektīvu norisi. [24]

Vērtējot normas atbilstību samērīguma principam, Satversmes tiesa citastarp atzina, ka sabiedrības ieguvums ir lielāks par personas tiesību un interešu aizskārumu. Sabiedrības labums izpaužas tādējādi, ka tiek izveidota tāda juridiskās palīdzības sistēma, kas nodrošina prezumējami kvalitatīvu, uzticamu un pieejamu juridisko palīdzību ikvienai personai, kurai tā nepieciešama, un tādējādi aizsargā gan personas tiesības uz taisnīgu tiesu, gan arī citas pamattiesības. Kvalitatīvas juridiskās palīdzības izmantošana maksimāli sekmē tiesas procesa ekonomiju un veicina taisnīgāka rezultāta sasniegšanu. [28]

Tādējādi Satversme tiesa atzina apstrīdēto normu par atbilstošu vienlīdzības principam un tādējādi arī par atbilstošu Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 92. panta pirmajam teikumam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams, tas ir stājies spēkā. Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājas lapā.

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt Satversmes tiesā izskatāmās lietas faktisko apstākļu izpratni. Tā nav uzskatāma par sprieduma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājas lapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Līna Kovalevska

Satversmes tiesas priekšsēdētāja palīdzce

Lina.Kovalevska@satv.tiesa.gov.lv

67830748, 29813216